

MODERN, MAGYAR, NŐ

A legmodernebb magyar nő. Slachta Margit (1884–1974).

A Terror Háza Múzeum időszaki kiállítása, 2022.

Magyarország első női parlamenti képviselője, a Szociális Testvérek Társaságának létrehozója, embermentő, *mindkét* totalitárius diktatúra következetes ellenfele, a krisztusi tanítás mindhalálig hű követője. A felsorolás akár egyetlen eleme is történelmi súllyal bír, mindez azonban egy ember, Slachta Margit (1884–1974) karakterét képezi. A legmodernebb magyar nő tiszteletére nyitottak időszaki kiállítást a Terror Háza Múzeumban, 2022 februárjában.

„Aki hallgatja szavamat, és tettekre is váltja, az okos emberhez hasonlít, aki sziklára építette a házát. Szakadt a zápor, ömlött az ár, süvített a szél, és nekizúdult a háznak, de nem dőlt össze, mert szikla volt az alapja.” (Mt 7,24–25) Slachta Margit életét a kereszténység sziklájára alapozta, ami mindvégig szilárdnak bizonyult. Erre a szilárd alapra szüksége is volt, mivel élete több történelmi korszakon is átvált. Ezek mindegyikét megidézi a kiállítás pannója. Megtapasztalta a „boldog békeidők” utolsó évtizedeit, majd az I. vilá-

háború következtében létrejött új világrend kihívásait. Számos kortársával ellentétben megértette, hogy az első világháború utáni új világban képtelenség a 19. században elsajátított magatartásmintákkal és gondolkodással értelmezni a modern kor próbatételeit. Felismerte, hogy a 20. század a tömegek kora, amely teljesen más játékszabályok szerint működik, mint az előző évszázad. Ugyanakkor tisztában volt azzal is, hogy a folyamatos változások világában minden embernek szüksége van a szilárd alapra, amelyre életét felépítheti. Keresztény hite volt számára az alap, ezért is tudott valamennyi megpróbáltatásra jó választ adni, márpedig megpróbáltatásból nem kevés volt az ő és kortársai életében.

1920-ban első női képviselőként léphetett be az Országház kapuján. A nők jogainak elszánt és következetes védelmezője volt. Kiállt a választójogi egyenlőség mellett, ami a nők politikai egyenjogúságának alapfeltétele volt: „Mi, nők ugyanolyan polgárai, egyedei vagyunk

(Terror Háza Múzeum, Kékesi Donát felvétele)

a hazának, mint a férfiak” – hangsúlyozta. 1923-ban megalapította a Szociális Testvérek Társaságát, s az egyház szociális tanítását követve kezdtek meg a nők és a gyermekek, a családok segítését, képviselést. A II. világháború legsötétebb időszakában nővéreivel együtt életüket kockáztatva több mint ezer ember életét mentették meg a náci megszállók vagy a nyilas terroristák üldözésétől. A világháborút követően ismét nemzetgyűlési képviselővé választották. Ezúttal a másik totalitárius ideológia, a kommunizmus képviselőivel szemben kellett védenie hazája és egyháza biztonságát. 1949-ben menekülni kényszerült Magyarországról. Földi élete 1974-ben Buffalóban ért véget. Hamvait 2021 decemberében helyezték végső nyugalomra Budapesten.

„Ha nincsenek, akik kockáztatnak, minden ügy el fog veszni” – olvashatjuk a kiállítás központi gondolatát Margit nővértől. Az idén megnyitásának 20. évfordulóját ünneplő Terror Háza Múzeum a XX. Század Intézettel együttműködve **a múlt század egyik legbátrabb és legmodernebb magyar személyiségének élettörténetét eleveníti meg**, aki mindig mert kockáztatni, mivel tudta: az által képviselt ügyek a jót szolgálták. A Múzeum időszaki kiállítóterében megtekinthető tárlat Schmidt Mária Széchenyi-díjas történész, kormánybiztos, a Terror Háza Múzeum főigazgatójának szakmai koncepciója alapján készült. A kiállítás kurátorai Bacsoni Dorottya történész, a XX. Század Intézet igazgatója, Békés Márton történész, a Terror Háza Múzeum kutatási igazgatója és Tallai Gábor író-tanár, a Múzeum programigazgatója voltak.

„A valódi újítók mindig a kereszténydemokrata oldalról érkeztek” – jelentette ki a kiállítás megnyitóján Rétvári Bence, [akkor] az Emberi Erőforrások Minisztériumának parlamenti államtitkára. A kiállítás valóban leszámol egy évtizedek óta berögződött állítással, amely szerint a korszerű gondolkodás a liberális világnézet sajátja, azzal szemben a konzervativizmus képtelen az új idők kihívásaira korszerű válaszokat adni. Slachta Margit életfelfogása, tevékenysége márpedig ennek éppen ellenkezőjét bizonyítja. A nők társadalmi szerepvállalásáról, a szociális munkáról vallott nézetei egyaránt modern világlátását tükrözték. Önmagában véve az a tény, hogy Magyarország első női parlamenti képviselője konzervatív színekben ült be a Nemzetgyűlésbe, cáfolja a fentebb idézett, módfelett hamis megállapítást.

„Slachta Margit egész életében bátor volt. Tudta és számtalanszor megtapasztalta, mit jelent nyílt összeütközést vállalni kora hatalmasságaival, az általuk befolyásolt korszellemmel, de újra és újra megtette. Szembeszállt a náccal, az állig felfegyverzett nyilasokkal, a minden hatalmat magukhoz ragadó kommunistákkal, az ávos pribékekkel. Bátor volt, mert volt hite, hite volt, tehát szabad volt” – húzta alá Schmidt Mária a megnyitón. Bátorsága párhuzamba állítható modern életfelfogásával, amellyel kapcsolatban Kővári Magdolna, a Szociális Testvérek Társasága elöljárója Margit testvér gondolatait idézte: „Aki nem rabja a régi

formának, de hűséges a régi lényeghez, az éppen Isten- és emberszeretettől indítva érzi kötelességének, hogy az új eszközöket és lehetőségeket beleállítsa a változatlan lényeg szolgálatába.”

A Terror Háza Múzeum kiállítása szemléletében és módszertanában is modern tárlat, ami tökéletesen illik a címben megfogalmazott „legmodernebb magyar nő” előbbi jelzőjéhez. Az alkotók páratlan képanyagot felhasználva alakították ki a kiállítás belső terét, amelyek nem csupán Slachta Margit életének és közéleti szerepvállalásának legfontosabb pillanatait örökítik meg, de elolvashatjuk többek között a Yad Vashem által 1969-ben Margit nővérnek embermentő tevékenységéért a Világ Igaza kitüntető címet odaítélő oklevél szövegét. A kiállítás egyik legerősebb eleme külön tárlóban került elhelyezésre. Slachta Margit személyes hagyatékából teljes egykori egyenruháját annak minden tartozékával együtt tekinthetjük meg. Az egyenruhán látható Margit nővér amulettje, rajta a felirattal: „Jöjj el, Szentlélek Úristen!”, ami egyben a Társaság jelmondata is. A kiállítóter közepén élő virágokból kirakva láthatjuk a társaság jelképeként használt keresztjét. A kiállítás látványtervezőjét, F. Kovács Attila Kossuth-díjas iparművészt dicséri a kiállítóter tökéletes kialakítása, amelynek éppen a fentebb kiemelt két eleme, az egyenruhás alak és a virágokból kirakott kereszt már a múzeum állandó kiállításának terébe lépve láthatóvá válik. A terem mindent betöltő fehér színe nem csupán Slachta Margit erkölcsi és politikai tisztaságát szimbolizálja, de tökéletes kontrasztot képez a – szintén F. Kovács-féle látványt és Schmidt Mária által kidolgozott koncepciót hordozó – Múzeum bejáratánál elhelyezett T-55-ös szovjet harckocsival, amely a terror és az elnyomás jelképeként vonult be Magyarország történetébe. A teremben archív film- és interjúrészletek vetítése egészíti ki az installációt. Emellett érintőképernyős alkalmazások segítségével ismerhetjük meg Margit testvér életét kronologikus rendben felépítve, a kislexikon segítségével beazonosíthatjuk a történetben szereplő személyeket, fogalmakat és szervezeteket, elolvashatjuk Margit nővér több fontos írását, valamint képválogatást tekinthetünk meg életéből. A további tájékozódást válogatott bibliográfia elhelyezésével segítették az alkotók.

A legmodernebb magyar nő. Slachta Margit (1884–1974) című kiállítással a Terror Háza Múzeum a 20. század egyik legjelentősebb történelmi személyiségéről emlékezik meg, méltó módon. Margit testvér személyén keresztül nyer bizonyítást az a tétel, hogy *a konzervativizmus nem egyenlő a maradisággal*. Sőt, valójában csak a Slachta Margithoz hasonló, életüket és munkásságukat szilárd alapokra helyező emberek tudtak a modern kor kihívásainak nem csupán megfelelni, de azokra korszerű válaszokat is adni. A kiállítás ékes bizonyossága annak, hogy Slachta Margit nemcsak hogy „sziklára építette házát”, de ahhoz olyan szellemi építőanyagokat használt, amelyek valóban tartós-nak bizonyultak – és bizonyulnak napjainkban is.